

DOSSIERNo.: OD 1068

NAAM: SPARTACUS IN DE PERIODE 1940-1945

Uit		In	Uit		In	Uit		In	Uit		In
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
22/4	/	24/4-48									
24/4	4/B	26/4									
7/11	B	10/11									
22/12	C	23/12									
22 FEB. 1957	B02	5 MRT. 1957									
4 SEP. 1959	KO	6 SEP. 1959									
2 jan. 1964	BPP/C	13 JAN. 1964									
5/7 '65	BPP/VR	10 AUG. 1965									

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD 1068

NAAM: SPARTACUS IN DE PERIODE 1940-1945

2021 081068
CAT: W.A. Lint
DATUM: 14-9-'49
143

lobp

Het verraad van de groep Sneevliet

Het bijzonder gerechtshof te Amsterdam heeft gisteren veroordeeld de 51-jarige G. K. uit Heemstede tot acht jaar gevangenisstraf met aftrek en ontzetting uit alle rechten voor de tijd van het leven en de 40-jarige Haarlemmer J. W. H. M. H. , bij verstek, tot 15 jaar met aftrek en levenslange ontzetting uit alle rechten wegens het verraad, dat tot liquidatie van de Sneevliet-groep leidde. Toen het vonnis van K. werd bekend gemaakt, ontstond op de publieke tribune een hevig tumult. Daar zaten nl. de weduwen van de leden der groep Sneevliet, die hevig verontwaardigd waren over de uitspraak. Zij moesten door de parketwachters met zachte drang van de publieke tribune worden verwijderd, want zij hielden niet op luide van hun afkeuring blijk te geven.

1068

1068
No. 051068
No. van den Da
Datum: 13-9-49
Pag.:

„En dit is rechtspraak, heren?“

TUMULT IN DE RECHTZAAL

GROOT TUMULT ontstond er vanmorgen op de publieke tribune tijdens de zitting van het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam, toen de 58-jarige G. Kreuning tot acht jaar gevangenisstraf met aftrek werd veroordeeld. De weduwen van de leden der illegale groep-Sneevliet waren hevig verontwaardigd over deze uitspraak en maakten dit niet onder stoelen of banken.

Kreuning en Hoogstraaten, welke laatste bij verstek werd veroordeeld tot 15 jaar, hadden ten laste gelegd dat op 15 februari 1942 de heer G. Kreuning, uit Haarlem, die in illegale blad „Spartacus“ van de groep-Sneevliet verspreidde, aan de Duitsers hebben verraden. Dit verraad leidde uiteindelijk tot de afsluiting van de concentratiekampen op 18 April 1943 werden de leden H. Sneevliet, A. Menist, W. Dollemken, J. Schriefer, G. Koeslag, J. Edel en R. Witteveen gefusilleerd. De leden K. Barten, G. v. d. Bunt, H. W. Zitman en J. Horeman werden naar een concentratiekamp gebracht, vanwaar zij nimmer terugkeerden.

Tegen Kreuning eiste de advocaat-fiscaal veertien dagen geleden tien jaar gevangenisstraf. Toen hedenmorgen het vonnis werd bekendgemaakt, riep een weduwe van een der slachtoffers van Kreuning's verraad: „En dit is rechtspraak, heren?“

Met zachte drang moesten de dames door de parketwachters van de publieke tribune worden verwijderd, daar zij niet ophielden met luider stem haar afkeuring over het vonnis te uiten.

WV spartacus en zijn verraders

frits kief

OSP 99 081068
Klam.
10-9-49

1068

„Ik doe voorlezing van de volgende overlijdensacten, die zich bij de stukken bevinden”, aldus de president van het Bijzonder Gerechtshof, prof. mr Van Hamel. „Koeslag, overleden te Leusden, 13 April 1942. Edel, overleden te Leusden, 13 April 1942. Witteveen, overleden te Leusden, 13 April 1942. Johan Schriefer, electromonteur, overleden te Leusden, 13 April 1942. W. F. Dolleman, bakker, overleden te Leusden, 13 April 1942. Abraham Menist, bouwvakarbeider, overleden te Leusden, 13 April 1942. Hendrik J. F. M. Sneevliet, spoorwagearbeider, overleden te Leusden, 13 April 1942. Nou ja, spoorwagearbeider. U weet, verdachte, dat Menist en Sneevliet bekende figuren uit het Nederlandse openbare leven waren.”

Mijn ogen dwalen van de verdachte af naar de getuigenbank vlak voor mij. Daar zit Lies Gerritsen, de vrouw van Cor Gerritsen, die door de verdachte werd verraden aan de Duitsers. En dan naar de publieke tribune. Mien Sneevliet met fel gespannen aandacht. Het gekwelde gezicht van Meta Dolleman Jannie Schriefer en enkele overlevenden van de Spartacusgroep.

In de verdachtenbank staat de bouwkundige en ijzerhandelaar Gerrit Kreuning uit Heemstede, 51 jaar oud. Dunne, op elkaar geklemde lippen. Een onbetrouwbaar, verbeterd gezicht. Onbewogen hoort hij de voorlezing van de overlijdensacten, de ambtelijke formulering van de dood door de terechtstelling op de Leusderheide bij Amersfoort, aan.

Gerrit Kreuning is in 1940, na de capitulatie, lid geworden van de NSB. In 1942 ging hij bij de WA. Sindsdien verdiende hij veel geld als bunkerbouwer. Voor zijn lidmaatschap van de NSB en zijn collaboratie met de vijand heeft hij voor het Tribunaal terechtstaan en is hij veroordeeld. In Januari 1948 werd hij in vrijheid gesteld. En nu staat hij, nadat de procureur-fiscaal mr Besier daartoe toestemming van de minister heeft verkregen, opnieuw terecht, beschuldigd van het verraden van de Spartacusman Cor Gerritsen uit Haarlem.

Kreuning heeft pech gehad. Op een voor hem kwade dag heeft het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie de processtukken van het door de nazi's tegen de Spartacusgroep gevoerde proces gevonden en deze in handen van het parket van de procureur-fiscaal gesteld. Bij die processtukken was de door Kreuning ondertekende denunciatie.....

Kreuning — „een zielig mannetje” noemt de verslaggever van de De Volkskrant hem — doet zijn verhaal. Op 23 Februari 1942 heeft de bode van de Arbeidersvereniging voor Lijkverbranding het maandblad De Urn en de contributiezegels aan zijn vrouw overhandigd. En in De Urn was een exemplaar van het illegale blad Spartacus gevouwen..... 's Avonds heeft hij dat blad gezien en uitgekeken en daarna in zijn zak gestoken. De

volgende dag moest hij een boodschap doen in Haarlem. Hij had nog wat tijd over en is toen naar het heerbankwartier van de NSB gegaan. Daar heeft hij het exemplaar van Spartacus laten zien en werd toen min of meer door de hopman Jan Hoogesteyn uit Hillegom gedwongen, aangifte te doen bij de Duitsers. „Zo is de ellende begonnen, meneer de president.”

Een aannemelijk verhaal. Maar bij de parketwacht zit intussen een man zich op te winden. De rechercheur Boonstra uit Hilversum. Hij kan zich niet langer inhouden en stelt het Hof een briefje ter hand. Scherp en bits vuurt de raadsheer mr H. W. Vliegen dan een paar vragen op Kreuning af. „Welk dagblad hebt u vroeger gelezen?” „Het Volk.” „Was u lid van de Arbo?” „Ja, edelachtbare.” „Tot wanneer las u Het Volk?” „Tot 1932, edelachtbare, daarna las ik De Fakkel.”

De Fakkel? Maar dat was het weekblad van de OSP, fliet het door mij heen. En de RSAP is ontstaan uit de samensmelting van RSP en OSP en Spartacus was de illegale voortzetting van de RSAP..... Gespannen wacht ik op de volgende vraag, die mr Vliegen zal afvuren. Want het hele verhaal, dat zo oprecht klonk is bezig ineen te storten. Er volgt evenwel niets.

Kreuning ontkent, dat hij Gerritsen gekend heeft. Hoe hij desniettemin ten huize van Cor Gerritsen de vraag van de nazi's: Is hij het? bevestigend heeft kunnen beantwoorden, kan hij niet verklaren.

Hier moet ik het verslag van de zitting onderbreken. Er klopte iets niet en dat moest worden uitgezocht. Waarom heeft Kreuning De Fakkel gelezen? Had hij OSP-sympathieën? Maar dan was het bijna onaannemelijk, dat hij Gerritsen niet gekend heeft. Trouwens, de vragen van mr Vliegen hadden geen andere bedoeling dan dit duidelijk te maken, want Gerritsen was de bezorger van Het Volk en de vertegenwoordiger van de Arbo in de wijk, waar Kreuning woont. Maar ziehier enige opmerkelijke feiten, die verklaren waarom rechercheur Boonstra zich niet kon inhouden en die het raadselachtig maken, waarom het Hof bij het verhoor er niet nader op in ging.

H. Disselkoen, thans wethouder voor de P.v.d.A. in Heemstede, heeft verklaard, dat Kreuning van 1932 tot 1934 lid was van de OSP en bestuurslid van de afdeling Heemstede. Daarna is hij weer lid geworden van de SDAP om zich dan in 1940 aan te sluiten bij de NSB.....

Deze verklaring wordt bevestigd door mr Hein van Wijk. „Disselkoen, Kreuning en ik”, aldus Hein van Wijk in het gesprek, dat ik met hem had, „zijn samen met nog enkele anderen uit de ledenvergadering van de SDAP weggegaan en hebben in een ander zaaltje de afdeling Heemstede van de OSP opgericht. Kreuning zat in het bestuur, ik meen als penningmeester.”

„Heeft hij, volgens jou, Gerritsen gekend?” „Zeker, ik herinner me herhaaldelijk met Kreuning op vergaderingen in Haarlem te zijn geweest, waar Gerritsen ook was. En Gerritsen had een gezicht dat je, als je het een keer gezien had, nooit meer vergat. Trouwens, als ik het goed heb, heeft hij bij Kreuning Het Volk be-

zorgd en later de colportagenummers van De Fakkel. Maar waarom, vraag je dat allemaal? Ik heb deze feiten aan rechercheur Boonstra verteld en het proces-verbaal daarvan moet bij de stukken zijn."

Kreuning is dus lid geweest van de OSP. Hij kende Cor Gerritsen als partijgenoot, zoals Cor hem kende. Daarmee is allereerst de vraag beantwoord, hoe het mogelijk was, dat Gerritsen het illegale Spartacus bij de vrouw van Kreuning heeft achtergelaten. Hij wist klaarblijkelijk niet, dat de Kreunings lid van de NSB geworden waren en hij vertrouwde hen als linkse socialist.

Er is echter meer. De procureur-fiscaal mr Besier heeft in zijn requisitoir betoogd, dat zich het unieke feit heeft voorgedaan, dat de groep Sneevliet praktisch op hetzelfde tijdstip van twee kanten werd verraden. Door Kreuning en door de NSB-kellner Mossinghoff. Daardoor zijn twee groepen Duitsers er op afgegaan en die, waarbij Kreuning was, was de eerste. Hoe logisch dit ook klinkt — als men het verhaal van Kreuning aanvaardt — het is anders, als men er van uitgaat, dat Kreuning wist dat naar de groep Spartacus gezocht werd.

Neem eens aan: Op het heerbankkwartier van de NSB weet men via Mossinghoff, dat een illegale groep Spartacus opereert. De NSB-ers krijgen opdracht uit te kijken en feiten te verzamelen. Kreuning komt in het bezit van Spartacus en hij heeft er belang bij, zijn sociaaldemocratisch en OSP-verleden uit te wissen. Dus denuncieert hij. Hij kent Gerritsen wel als OSP'er, maar niet van naam. Hij is lid van de Arbeidersvereniging voor lijkverbranding en hij weet het adres van de secretaris, onze vriend Bertus Klunder. Hij gaat naar Klunder, houdt zich echter in het donker, en vraagt naar het adres van de bode. En zo voltrekt zich het drama, dat in het totaal aan 74 strijders het leven heeft gekost.

Kreuning heeft verklaard, dat hij de consequenties van zijn verraad niet heeft overzien. Dat is een leugen. Want als oud-OSP'er wist hij op zijn minst ongeveer welke mensen achter Spartacus stonden.

Dit is de grote lijn. Er is nog een aantal belangwekkende details, die wij helaas niet alle kunnen behandelen. Wij hopen echter, dat het Hof zal besluiten, deze zaak terug te verwijzen naar de instructie.

In de getuigenverklaringen speelde een „man met een leren jas" een belangrijke rol. Deze is onvindbaar. Hein van Wijk evenwel meent zich te herinneren, dat het echtpaar Kreuning op een bepaald moment „in leer gestoken" is geweest.....

Kreuning heeft op de noodlottige dag bij Gerritsen aangebeld en zo de weg voor de nazi's geopend. Hij heeft gezegd: Ja, dat is hij. Het is na het voorgaande duidelijk, dat dit geen vergissing geweest kan zijn, hij kende Cor Gerritsen. Kreuning was in de woning van Gerritsen. En nu komt een ander opmerkelijk feit. De nazi's hebben een tweetal Nederlandse rechercheurs,

(Vervolg zie pag. 12)

A. Luiten en H. Jansen opgetrommeld om hun „de weg te wijzen". Deze heren hebben zich als goede knechten gedragen, in tegenstelling met de thans gepensioneerde adjudant-rechercheur H. van Dijk, die zodra hij toevallig hoorde, dat het om Spartacus ging, op zijn fiets stapte om de groep te waarschuwen. Bij G. van der Bunt kwam hij op tijd. Bij Gerritsen zou hij op tijd gekomen zijn..... als inmiddels Kreunings verraad niet tot de arrestatie van Cor en Lies Gerritsen had geleid.

Luiten en Jansen hebben elkander vrijwel op ieder punt tegengesproken. Volgens Lies Gerritsen hebben deze beide zonder Duitsers hen vervoerd en een ontsnappingspoging van Gerritsen verijdeld. Niettemin waren deze heren na de bevrijding bij de POD en zijn ze ook nu nog „in Amt und Würden"..... Jansen heeft in de bezetting dienst gedaan bij de treincontrole. Maar niettemin.....

Een hoofdstuk op zich zelf is de hopman Jan Hoogesteyn. Deze was gedetineerd, doch is na enige tijd door het Militair Gezag vrijgelaten, o.a. op aanbeveling van „Pierre" en „Peter-Noord", twee bekende oud-illegalen. En wel omdat hij zoveel leden van de KP geholpen heeft — na de invasie! Thans is hij „ergens in Zuid-Amerika".

De procureur-fiscaal heeft tegen Kreuning 10 jaar gevangenisstraf geëist en tegen Hoogesteyn bij verstek 15 jaar. Mr Besier heeft zich daarbij de woorden laten ontvallen, dat het naar zijn mening niet erg zou zijn als Hoogesteyn niet zou terugkeren. Dan immers zou dit heerschappij niet op kosten van het Nederlandse volk onderhouden moeten worden.

Een scherp protest is hiertegen op zijn plaats. Ten eerste omdat het een belediging is voor gevallen strijders, de berechting van hun verraders te verbinden met de geldzakmentaliteit van belastingsschuwe belastingbetalers. Ten tweede omdat het hier niet gaat om wraak doch om recht. Hoogesteyn is onlangs in Hillegom signaleerd. Indien de opvatting van mr Besier de gangbare zou worden, dan zou men de opsporing moeten stopzetten en allerlei verraders maar moeten laten ontsnappen.

Wij verwachten, dat het Hof zich van de redenatie van de procureur-fiscaal zal distantiëren. Wij hopen, dat het Hof tot een nieuwe behandeling van de zaak-Kreuning zal komen.

Opdat RECHT geschiede!

1068

081068
Kw R. Crt
31-8-49

Het verraad van de groep Sneevliet

Het bijzonder gerechtshof te Amsterdam heeft gisteren twee zaken behandeld, die in nauw verband stonden met het verraad van de illegale groep Sneevliet.

Op 24 Februari 1942 werd de heer C. H. Gerritsen uit Haarlem, die aldaar werkzaam was als bode van de Vereniging voor arbeiderslijkvriending en die het illegale blad Spartacus van de groep-Sneevliet verspreide, door de Duitsers gearresteerd. Hij werd op gruwelijke wijze door de Duitsers mishandeld en liet enige namen van de groep los. Zo werd de sneeuwbal aan het rollen gebracht, die leidde tot het oprollen van vrijwel de gehele groep-Sneevliet. De heren C. H. Gerritsen, H. Sneevliet, A. Menist, W. Dolleman, J. Schrieffer, G. Koeslag, J. Edel en R. Witteveen werden op 13 April 1943 bij Leusden door de Duitsers gefusilleerd en de heren K. Barten, G. van der Bunt, H. W. Zitman en J. Horreman werden naar concentratiekampen vervoerd. Zij keerden niet meer terug.

In de eerste plaats had zich te verantwoorden de 51-jarige G. K. uit Heemstede, een oud-N.S.B.-er, die reeds een vonnis van ruim twee en een half jaar heeft ondergaan. Gerritsen had op 23 Februari 1942 het blad De Urn van de Vereniging voor arbeiderslijkvriending in verdachte's winkel achter gelaten. In dit blad was het illegale blad Spartacus gevouwen. Bij een bezoek aan het Heerbankkwartier te Haarlem heeft K. hierover gesproken, o.a. met de hopman Hoogesteyn, die hem meesleepte naar de Duitse politie, waar hij zijn verhaal nog eens moest doen. De Duitsers hebben hem toen gedwongen Gerritsen aan te wijzen. Het toeval wilde, dat een andere groep Duitsers tezelfder tijd door verraad van andere zijde achter Gerritsens illegale werkzaamheden was gekomen en eveneens tot arrestatie wilde overgaan. Volgens de advocaat-fiscaal deed dit aan verdachte's schuld echter niets af. Hij eiste 10 jaar gevangenisstraf, met aftrek van de tijd, die K. in verband met deze zaak — van 2 Maart 1948 af — in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht.

De zaak tegen de voormalige hopman J. W. H. M. Hoogestrijen werd hij verstek behandeld. Deze man werd na de oorlog geïnterneerd, maar hij werd door het militair gezag — blijkbaar omdat hij in de zomer van 1944 tot de K.P. was toegetreden — weer vrijgelaten. Sindsdien bevindt hij zich in Zweden. Deze H. bleek behalve het onderhavige verraad nog wel wat meer op zijn kerfstok te hebben. De advocaat-fiscaal eiste dan ook 15 jaar gevangenisstraf tegen hem.